

TISKOVÁ ZPRÁVA SČS

VÝSLEDKY VÝZKUMU VEŘEJNÉHO MÍNĚNÍ KE DVOJÍ KVALITĚ POTRAVIN A VÝROBKŮ PRODÁVANÝCH NA TRHU

Kvalita potravin i spotřebního zboží je pojmem poněkud relativním, protože každý spotřebitel ji může vnímat odlišně, a to čistě ze svého osobního pohledu ovlivněného např. i tím, jak hloubkou má do kapsy. S přispěním Ministerstva průmyslu a obchodu ČR jsme se ve spolupráci s agenturou SC&C market research proto zeptali českých spotřebitelů, co si myslí o dvojí kvalitě a také jaká opatření by v tomto ohledu uvítali.

Postoj spotřebitelů, kteří u nás za prodávané zboží platí, nás zajímal o to víc, že úředníci Ministerstva zemědělství a Ministerstva průmyslu a obchodu poslali do Poslanecké sněmovny předlohy, na základě kterých by mělo dojít v příštím roce k novele zákona o potravinách a zákona o ochraně spotřebitele a současně i k zákazu dvojí kvality výrobků na trhu u nás.

V SČS se přitom tématu dvojí kvality výrobků věnujeme po řadu let a zastáváme jednoznačný názor, že pokud je na trhu výrobek, zavedený pod určitým všeobecně známým názvem, značkou, grafickým vyobrazením atp., je klamáním spotřebitele (a nekalou obchodní praktikou), pokud je na různé trhy uváděn s různými vlastnostmi anebo složením. A to zejména, pokud existuje důvodný předpoklad, že odlišné vlastnosti či receptura mohou mít významný vliv nejen na jeho kvalitu, ale právě i na cenu, a to i v případě, že na obalu, etiketě či v příbalovém letáku jsou jeho vlastnosti anebo složení správně uvedeny. Některá zjištění jsme na základě kontaktů se spotřebiteli, kteří se na nás denně obrací, částečně i předpokládali, ale některá zjištění nebo intenzita postojů byla i pro nás trochu překvapující.

Výsledky provedeného výzkumu, který proběhl metodou CAWI ve dnech 3. -19. 6. 2019 a kterého se zúčastnilo 805 respondentů z celé ČR, Vám zde v této zprávě i včetně našich komentářů k jednotlivým odpovědím přinášíme.

Shrnutí:

- **9 z 10 českých spotřebitelů považuje různé složení výrobků za nekalou obchodní praktiku**
- **3 ze 4 českých spotřebitelů nesouhlasí s rozdílným složením výrobků stejné značky ani v případě, že výrobce neporušuje žádný zákon**
- **Více než 4 z 5 našich spotřebitelů souhlasí s výrokem, že Česko je popelnicí Evropy**
- **Prakticky všichni spotřebitelé jsou u nás přesvědčeni o tom, že u potravin je praktikována dvojí kvalita výrobků (96%), vysoký počet spotřebitelů je přesvědčen také o tom, že dvojí kvalita je praktikována u drogerie (81%) a u spotřebního zboží (44%), kde nejčastěji figurují textilní výrobky, ale i automobily a pohonné hmoty, a nákupy v zahraničí nejsou pro spotřebitele u nás výjimkou**
- **Zákaz dvojí kvality by měl být podle většiny českých spotřebitelů (78%) součástí zákona o ochraně spotřebitele, a to pro všechny výrobky**
- **97% spotřebitelů se domnívá, že ČR by měla pak u potravin zavést přísnější pravidla, jaké parametry kvality musí potraviny splňovat, aby mohly být prodávány na českém trhu, a 91% s tím souhlasí i v případě, že by to znamenalo praktické omezení dovozu levných potravin, a**

- **Více než polovina spotřebitelů (56%) je jednoznačně pro padesátimilionovou pokutu, která má být zavedena jak v případě zákona o potravinách, tak i v případě zákona o ochraně spotřebitele, a to za porušení zákazu dvojí kvality jako nekalé obchodní praktiky ze strany výrobce nebo obchodníka**

Pro lepší přehlednost pak naše komentáře přinášíme vždy k jednotlivým bodům:

1) 9 z 10 českých spotřebitelů považuje různé složení výrobků za nekalou obchodní praktiku

Nejvíce toto zjištění podporují muži, spotřebitelé v obcích s 20-50 tis. obyvateli, obyvatelé Libereckého a Olomouckého kraje, vyučení lidé bez maturity a lidé ve věku 50-64 let.

Komentář: Toto zjištění pro nás není překvapením a je v souladu s dlouhodobě zastávaným postojem SČS.

2) 3 ze 4 českých spotřebitelů nesouhlasí s rozdílným složením výrobků stejné značky ani v případě, že výrobce neporušuje žádný zákon

Nejvíce toto zjištění podporují ženy, spotřebitelé v Praze, obyvatelé Libereckého kraje, vyučení lidé bez maturity a lidé ve věku 50-64 let.

Komentář: Ani toto zjištění pro nás není velkým překvapením a prokazuje značnou citlivost spotřebitelů u nás na téma dvojí kvality. Ani to, že výrobci neporušují příslušné zákony, není pro české spotřebitele dostačující, aby dvojí kvalitu tolerovali či omlouvali.

3) Více než 4 z 5 našich spotřebitelů souhlasí s výrokem, že Česko je popelnicí Evropy

Nejvíce toto zjištění podporují ženy, spotřebitelé v obcích s více než 100 tis. obyvateli mimo Prahu, obyvatelé Moravskoslezského kraje, lidé se základním vzděláním a lidé ve věku 18-29 let.

Komentář: Intenzita tohoto zjištění pro nás beze sporu určitým překvapením je, protože nemáme žádné důkazy o tom, že by Česko popelnicí Evropy bylo, a za podobné kategorické a zavádějící výroky nejsme rádi.

Zjištění ale podtrhuje výroky našich politiků a (bohužel i) výsledek kampaní, že tomu tak v rozporu se skutečností (a to zejména u potravin) je. Postoje českých spotřebitelů vyjádřené i zjištěním, že 96 % respondentů je u nás přesvědčeno o tom, že dvojí kvalita je právě u potravin (viz i níže) praktikována, vnímáme nicméně velmi citlivě a současně i jako významnou informaci o situaci na trhu.

4) Prakticky všichni spotřebitelé jsou u nás přesvědčeni o tom, že u potravin je praktikována dvojí kvalita výrobků (96%), vysoký počet spotřebitelů je přesvědčen také o tom, že dvojí kvalita je praktikována u drogerie (81%) a u spotřebního zboží (44%), kde nejčastěji figurují textilní výrobky, ale i automobily a pohonné hmoty, a nákupy v zahraničí nejsou pro spotřebitele u nás výjimkou

U potravin toto zjištění nejvíce podporují muži, spotřebitelé v obcích s více než 100 tis. obyvateli mimo Prahu a v Praze, obyvatelé Libereckého, Pardubického, Olomouckého kraje a kraje Vysočina, středoškoláci s maturitou a lidé ve věku 50-64 let.

U drogerie toto zjištění nejvíce podporují ženy, spotřebitelé v obcích s více než 100 tis. obyvateli mimo Prahu, obyvatelé kraje Vysočina, lidé se základním vzděláním a lidé ve věku 18-29 let.

U spotřebního zboží toto zjištění nejvíce podporují ženy, spotřebitelé v obcích s méně než 2 tis. obyvateli, obyvatelé Královéhradeckého kraje, lidé se základním vzděláním a lidé ve věku 18-29 let.

Komentář: I tato zjištění jsou pro nás určitě překvapením a současně signálem, že čeští spotřebitelé dvojí kvalitu vnímají opravdu velmi citlivě nejen u potravin, kde je jejich postoj naprosto jednoznačný a kde se domníváme, že se zaměřují už nejenom na způsob propagace a dvojí kvalitu na trhu, ale i na kvalitu potravin prodávaných na trhu v ČR zcela obecně.

I u dalších kategorií výrobků, které představují významnou součást jejich, ať už pravidelných a měsíčních, nebo i jednorázových a vyšších výdajů se u nás spotřebitelé začínají více orientovat na kvalitu obecně, a proto jsou na téma dvojí kvality mnohem více citliví.

Pro úplnost pak na tomto místě dodáváme, že zkušenost s nákupy v zahraničí přitom mají dvě třetiny oslovených respondentů, přičemž jedna třetina v zahraničí nakupuje pravidelně a jedna třetina příležitostně. 1 z 10 oslovených respondentů pak nakupuje v zahraničí mimo svoji dovolenou anebo příležitostně cestou i více než 10x ročně.

Nejčastěji v zahraničí nakupují muži, spotřebitelé v obcích s 5-20 tis. obyvateli, obyvatelé Karlovarského kraje, vyučení lidé bez maturity a lidé ve věku 30-49 let.

- 5) Zákaz dvojí kvality by měl být podle většiny českých spotřebitelů (78%) součástí zákona o ochraně spotřebitele, a to pro všechny výrobky

Nejvíce toto zjištění podporují ženy, spotřebitelé v Praze, obyvatelé Ústeckého kraje, středoškoláci s maturitou a lidé ve věku 65 a více let.

Komentář: Toto zjištění nás svou intenzitou rovněž překvapilo. Spotřebitelé u nás, a jsme za to rádi, výrazně preferují, aby byl zákaz nekalých obchodních praktik spočívající v klamání spotřebitelů u dvojí kvality upraven v zákoně o ochraně spotřebitele, a to pro všechny výrobky bez ohledu na to, jestli se jedná o potraviny nebo o jiné spotřební zboží. Intenzita tohoto zjištění pak podle nás souvisí i s tím, jaká opatření by spotřebitelé pro řešení kvality výrobků prodávaných na trhu v ČR v tomto ohledu uvítali.

- 6) 97% spotřebitelů se domnívá, že ČR by měla pak u potravin zavést přísnější pravidla, jaké parametry kvality musí potraviny splňovat, aby mohly být prodávány na českém trhu, a 91% s tím souhlasí i v případě, že by to znamenalo praktické omezení dovozu levných potravin

Zavedení přísnějších pravidel, jaké parametry musí potraviny splňovat, aby mohly být u nás prodávány, nejvíce podporují ženy, spotřebitelé v obcích s 20-50 tis. obyvateli, obyvatelé Libereckého, Královéhradeckého a Olomouckého kraje, lidé se základním vzděláním a lidé ve věku 50-64 let.

Zavedení těchto přísnějších pravidel, a to i za cenu praktického omezení dovozu levných potravin do ČR, pak podporují ženy, spotřebitelé v obcích s více než 100 tis. obyvateli mimo Prahu, obyvatelé Ústeckého, Středočeského a Jihomoravského kraje, vyučení lidé bez maturity a lidé ve věku 65 a více let.

Komentář: I tento výsledek je pro nás příjemným zjištěním. Ukazuje, že spotřebitelé u nás preferují srozumitelné řešení kvality prodávaných potravin obecně a staví se jednoznačně za to, aby u nás nebylo možné prodávat např. žádné nekvalitní uzenářské výrobky, které dnes např. podle vyhlášky č. 69/2016 Sb. mohou obsahovat i méně než 50 % masa s tím, že takových příkladů bychom v praxi na českém trhu našli určitě i vícero. A možná ještě příjemnějším zjištěním je pro nás skutečnost, že čeští spotřebitelé dokáží (byť ne vědomě) rozlišovat mezi kvalitativními požadavky na výrobky na straně jedné a obecným zákazem nekalých obchodních praktik spočívajících v klamání spotřebitele na straně druhé.

A nechceme zde také pochopitelně zastírat, že toto zjištění (jakkoli příjemné pro nás v SČS je) je současně i velikou výzvou jak pro naši organizaci, tak i pro další subjekty, které se společně s námi snaží, aby náš stát u kvalitativních požadavků na výrobky našel s průmyslem shodu nikoli obecnou, ale shodu u každé komodity (tzn. nejen u uzenin, ale i mléčných výrobků, pečiva, nápojů atd.), a to za účasti spotřebitelů tak, jak jsme se toto úsilí započali již v našich publikacích - [zde](#) a kudy bychom si i přáli, aby se vývoj (1. stanovení základních kvalitativních parametrů, 2. diskuse mezi průmyslem a spotřebiteli o těchto parametrech a návrh úrovně jejich limitů a 3. přijetí těchto limitů ze strany státu) u nás v budoucnosti ubíral.

- 7) Více než polovina spotřebitelů (56%) je jednoznačně pro padesátimilionovou pokutu, která má být zavedena jak v případě zákona o potravinách, tak i v případě zákona o ochraně spotřebitele, a to za porušení zákazu dvojí kvality jako nekalé obchodní praktiky ze strany výrobce nebo obchodníka

Nejvíce toto zjištění podporují muži, spotřebitelé v obcích s více než 100 tis. obyvateli mimo Prahu, obyvatelé Libereckého kraje, lidé se základním vzděláním a lidé ve věku 50-64 let.

Komentář: Pokud jde o sankce, které by měly být spojeny s porušením zákazu klamání spotřebitele, a o skutečnost, že více než polovina spotřebitelů u nás jednoznačně souhlasí s navrhovanou výší až 50 mil. Kč za porušení tohoto zákazu, je zjištění odpovídající našim předpokladům. A to i to, že podpora sankcí a intenzita souhlasu s nimi u nás s vyšším vzděláním podstatněji klesá. Určitým překvapením je jen skutečnost, že s pokutou pro výrobce anebo obchodníka ve výši 50 mil. Kč při porušení takového zákazu souhlasí v nadprůměrné míře nejen nezaměstnaní a důchodci, ale i drobní živnostníci a osoby samostatně výdělečně činné.

Závěrem:

Uvědomujeme si, že výsledky výzkumu jsou omezené a zahrnují pouze vzorek populace, ale jednotlivá zjištění jsou ve většině případů tak intenzivní, že není pochybností o tom, že i kdybychom provedly rozsáhlý výzkum, na což nemáme prostředky, byla by plasticita výsledků přinejmenším podobná, resp. odpovědi respondentů zapojených do tohoto výzkumu by se i na mnohem větším vzorku populace neztratily a obrázek o kvalitě výrobků prodávaných na našem trhu a o dvojí kvalitě by byl možná ne tak intenzivní, ale určitě velmi podobný.

Je proto naší povinností s těmito výsledky seznámit jak širší veřejnost, tak i zákonodárce, kteří se budou předlohami Ministerstva zemědělství a Ministerstva průmyslu a obchodu na podzim letošního roku a zákazem dvojí kvality jako nekalé obchodní praktiky u nás intenzivněji zabývat, ale současně i státní správu, a zejména pak dozorové orgány, na které logicky dopadne příští rok hlavní tíha vymáhání takového zákazu při jeho naplňování v praxi.

A konečně chceme s výsledky naší práce seznámit i obchodníky a průmysl a poděkovat také agentuře SC&C market research, bez jejíž pomoci by průzkum veřejného mínění nemohl před prázdninami proběhnout.

Věříme také, že se nám do budoucna podaří oslovit sponzory, protože míra podpory od státní správy, kterou máme, je nesrovnatelně nižší než kolik se u nás utratí ročně za propagaci nekvalitních výrobků či za tisk letáků propagujících jak potraviny, tak i nejrůznější spotřební zboží, v akci.

A děkujeme všem, komu není kvalita prodávaného zboží u nás lhostejná.

Pro více informací k tématu a obsahu navštivte: www.konzument.cz

V Praze, dne 27. srpna 2019

Kontakt:

Ing. Libor Dupal, předseda Správní rady SČS

E: dupal@konzument.cz

T: +420 602 561 856

Mgr. Viktor Vodička, ředitel SČS

E: vodicka@konzument.cz

T: +420 732 266 150

Sdružení českých spotřebitelů, z. ú. (SČS) si klade za cíl hájit oprávněná práva a zájmy spotřebitelů v České republice a na vnitřním trhu EU, přičemž vyzdvihuje především preventivní stránku jejich ochrany: „Jen poučený spotřebitel se dokáže účinně hájit“. SČS přispívá ke kultivaci podnikatelského a konkurenčního prostředí a působí v řadě oblastí, včetně standardizace, podpory kvality a bezpečnosti potravin, průmyslového zboží a služeb, včetně služeb finančních.